

รายงานการประกวดราคาอันเป็นเท็จ : จุดเริ่มต้นของความรับผิดชอบทางวินัยและอาญา

การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเป็นกระบวนการที่ต้องยึดหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการแข่งขันอย่างเสรี เพราะเป็นการใช้จ่ายเงินแผ่นดินเพื่อประโยชน์ของประชาชน หากผู้ปฏิบัติหน้าที่ละเลยหรือใช้อำนาจโดยมิชอบ แม้เพียงการจัดทำบันทึกหรือรายงานผลที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงก็อาจก่อให้เกิดความรับผิดชอบทั้งทางวินัยและทางอาญา ฉบับนี้จึงจะขอ นำคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดงที่ อ. ๖๗๒/๒๕๖๘ มาเสนอ เพราะถือได้ว่าเป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงผลของการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่สุจริต

ข้อเท็จจริงของคดีคือ องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งได้ประกาศประกวดราคาจ้างก่อสร้างถนนลาดยาง มีผู้ยื่นเสนอราคาหลายราย โดยมีบริษัทผู้เสนอราคาต่ำสุดที่ยื่นเอกสารครบถ้วนและมีคุณสมบัติเป็นไปตามเงื่อนไขของประกาศประกวดราคา แต่คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาได้จัดทำบันทึกว่า บริษัทดังกล่าว “ไม่ได้ยื่นหนังสือรับรองผลงาน” ทั้งที่จากพยานเอกสาร พยานบุคคล และผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินรวมทั้งการตรวจพิสูจน์เอกสาร ยืนยันตรงกันว่าบริษัทได้ยื่นเอกสารดังกล่าวไว้แล้วตั้งแต่วันเปิดซองเสนอราคา การบันทึกข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เสนอราคาต่ำสุดถูกตัดสิทธิ และหน่วยงานของรัฐไปทำสัญญากับผู้เสนอราคารายที่มีราคาสูงกว่า เป็นเหตุให้รัฐและผู้เสนอราคาที่ถูกตัดสิทธิได้รับความเสียหาย ศาลวินิจฉัยเห็นว่า การที่คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาได้รับเอกสารของผู้เสนอราคาไว้ครบถ้วนแล้ว แต่กลับจัดทำบันทึกรายงานผลการพิจารณาอันเป็นเท็จ และไม่ระบุเหตุผลที่แท้จริงของการตัดสิทธิผู้เสนอราคาการกระทำดังกล่าว ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ การรับรองข้อความอันเป็นเท็จในเอกสารราชการ การมุ่งหมายไม่ให้เกิดการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม และเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผู้เสนอราคารายหนึ่งโดยมิชอบ ศาลจึงเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีมูลความผิดทั้งทางวินัยและทางอาญา และเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐโดยตรง

จากคดีนี้ถือเป็นบทเรียนที่สำคัญแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ว่า การลงลายมือชื่อในรายงานหรือบันทึกผลการพิจารณาไม่ใช่เพียงพิธีการ แต่เป็นการรับรองข้อเท็จจริงที่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย การตัดสิทธิผู้เสนอราคาต้องมีเหตุผลที่ชัดเจนตรวจสอบได้ และมีพยานหลักฐานรองรับ หากอ้างเหตุที่ไม่เป็นความจริง ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบทั้งทางวินัยและทางอาญา คณะกรรมการทุกคนต้องใช้ดุลพินิจโดยอิสระ ไม่ควรลงนามตามความเห็นของผู้อื่นโดยไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เพราะความรับผิดชอบเกิดขึ้นกับผู้ลงนามทุกคน ความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างมิใช่เพียงการปฏิบัติตามระเบียบ แต่เป็นหลักประกันสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐและความเชื่อมั่นของประชาชน

บทสรุปคำพิพากษานี้เป็นการตอกย้ำว่า “เอกสารราชการทุกฉบับมีความหมายทางกฎหมาย” และสะท้อนหลักกฎหมายที่สำคัญว่า “ความรับผิดชอบของคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการลงนามในเอกสาร แต่รวมถึงความถูกต้องของข้อเท็จจริงที่รับรองไว้” และมีหลาย ๆ คนเข้าใจว่าการเสนอความเห็นเป็นเพียงการเสนอให้ผู้มีอำนาจอนุมัติพิจารณาเท่านั้น จึงไม่มีความรับผิดชอบหากผู้มีอำนาจเป็นผู้อนุมัติ แต่ศาลเห็นว่าหากรายงานหรือบันทึกที่คณะกรรมการจัดทำเป็นเหตุโดยตรงให้เกิดการตัดสินใจของผู้มีอำนาจความรับผิดชอบย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำรายงานนั่นเอง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนโดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ควรยึดหลักความสุจริต ความรอบคอบ และตรวจสอบข้อเท็จจริงทุกขั้นตอนก่อนลงลายมือชื่อในเอกสารราชการ เพราะความถูกต้องของเอกสารในวันนี้อาจเป็นหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความรับผิดชอบในวันข้างหน้า